

FS 2275

ბ. 4° 66

2278
საქართველოს
საგარეო ურთიერთობების
მინისტრო

224

ს ა ლ ე კ რ მ ე ლ ი.

თსსულება

თ ა ვ. გ რ ი გ ო ლ ო რ ბ ე ლ ი ა ნ ი ს ა.

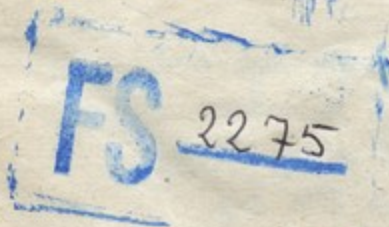
FL3/S

გ ა მ ო ც ე მ უ ლ ი ი. კ ე რ ე ს ე ლ ი ძ ი ს ა გ ა ნ.

1871.

უ. მარტიროსიანის ტიპოგრაფიაში.

ქ. ტფილისს.

საგარეო
აღმოსავლური
საგარეო
აღმოსავლური

საგარეო

საგარეო
აღმოსავლური
საგარეო
აღმოსავლური

Дозволено цензурою. Тифлисъ 12 Генваря 1871 г.

2/12

საგარეო
აღმოსავლური
საგარეო
აღმოსავლური

1871

საგარეო
აღმოსავლური
საგარეო
აღმოსავლური

საგარეო

საგარეო
აღმოსავლური

ს ა ღ ლ ე მ გ რ მ ე ლ ო .

ანუ
ომის შემდგომ ღამე ღსინი, ერეკლის სიასლოვეს,

შეჭსწედა ბინდისას ომი საზარი,
დაღუძდა არე, საღ ჭქუნდა ბრძოლა;
კამარჯვებითა მოიღსენს ჯარი,
ურდო ცეცხლებით განათებულა!

აჭა, მთოვარეც ნელიად შუქსა,
ვითა ნუგეშსა, მოგუფენს საშუებლად;
შევექვეთ, ვინც დღეს გადურჩით ომსა,
გულაფცა გუჭქმნების სეცა მფარველად!

მმანო, მორიგის საუსე ფიალით
ჩუჭნცა მოუსხდეთ ცეცხლსა ანთებულს,
ვესალმით, ვინცა სიკუდილის კელით
დაეცნენ ომში დღეს რისხვით წასულს!

ღ შენ, ჭე ღვინოვ, ეოვლად ძლიერო,
ღსინით, შექცევით, გულნი აღვიგსნე,
გულის ჭირთ მდევნო, ნიჭო ციერო,
ვინ არს, რომელ გსვა ღ არ აღსინე!

მ ს ე დ ა რ ნ ი

ჭოი შენ, ღვინოვ ეოვლად ძლიერო,
ღსინით, შექცევით გულნი აღვიგსნე,
გულის ჭირთ მდევნო, ნიჭო ციერო,
ვინ არს რომელ გსვა ღ არ აღსინე!

ს ა დ ე კ ტ ე ლ ი

მძნო, აღვაფსოთ ფიალა, წინაპართ მოსასწენებლად,
რომელთა დაჭსდევს სიცოცხლე მამულის ასამაღლებლად,
რომელთა სახე დიდების სსივს მოგვუყენს კასამსწეველად,
რომელთა სული მძალე წუწნც მიკვისიდეებს ცად მძღლად!

ვითარცა ცეცხლი მარტოდა ჭსჩანს ველსა ზედა ჭითომილი,
რომლისა კუამლი ჭაერში ქარის შებერვით არს მქრალი,
ვერეთ იქმნების აღსოცილ ამ სოფლით მისი სახელი, მძნო
კსა ცხოვრებისა ვინც განვლო ზ არ აღბუჭდა ნაუალი!

ვინ გვითხრას, ვინა გვიჩუწნოს, სადა ჭსცხოვრებდენ ძველ-კვირნი?
დრომან შემუსრა, აღჭკავა მიწით მათნიცა საფლავნი;
მარამ, ჭსცოცხალან ჯერეთაც დიდების მათ მოედანი,
მათი სახელი, მათ სძალი, საქმენი სასელოვანნი!

მძნო, ზატვიით მიუძართოთ თუაღნი,
წასულთა ძველად საუკუნეთა,
მათში სახენი ჭსჩანან ნათელნი,
კვირთა მამულის განმადიდეთა!...

ეს ვინ გამოჩნდა? ვისი არდილი
დაჭმსურს ივერსა ჩაფიქრებითა?
ნუ თუ ველარა უცვნია შვილი,
მისგან აღსრდილი ტრუიალებითა?

შენ, ჭე ფ ა რ ნ ა ო ზ, ჭქმენ ერთ-მთავრობა,
შენ მოეც ქართულს წიგნი ზირუელი,
შენ დაუმკვიდრე ერსა ერთობა
ღ ერთობასა წესი ზ ძალი!

ღ ივერიის აღნდა მეფობა,
ღ განძლიერდა შენისა სიბრძნით;
შორსა განითქვა მისი კვირობა
ღ მის მეფენი დიდების ბრწუინვით!

— ქრისტეს ნათელით განათლებული,
მეფე მ ი რ ი ა ნ ჭბრწუინავს გვირგვინით,
ჯუარისა ძალით გარემორტყმული,

შემუსრავს კრძთა მათის ბომონით!

ღ განჭქრა ახლის აღოქმისა ძალით,
ძველის ივერის ბნელი რწმუნება,
ქართუწლოთ მიხედეს ცას სისარულით
ღ საუკუნო ჭსცნეს მუნ ცხოვრება!...

— მუსარადს ძველლომ გამოსახული,
ველსა მახვილით, ვინ მოვალს გრგვინვით?
ვით ბრძოლის დიქრთი, თუთ მბრძანებელი,
მსად არს საომრად სასე შერისხვით!

ესე არს გპირი ის გორგ-ასლანი,
რომლის შესედვით სწარსელნი ჭთროლდენ,
მისწუდნენ სადაც მის ძლიერნი ძეგლებნი,
მტერთა შელექდენ ღ შემუსრვიდენ!

— სეცა წეალობად, ნუკემად, ივერსა გაოხრებულსა
მეფედ მოუვლენს დავითსა (*), სეკარდმო სიერმით ცხებულსა,
მხედართ-მთავარსა უძლეველს, გულ-მოწეალსა მსაჯულსა,
სეჩავგონებით გასწავლულს, გნა-მდინარე-მეტეველსა!...

დავით ჭსთქვი «იუან ქალაქნი» ღ აღმოსცენდნენ ქალაქნი!
განჭვლე უდაბნო ოსერი, — საუსედ დაბებით შეჭქმენი!
დაჭკარ წერაქვი — ღ აღნდნენ ტაძარნი, ტურუად ნაშენნი!
მუნ შენთან დიქრთსა ჭმადლობენ კალობით შენნი ივერნი!

სმა-ჭეავ ღ აღსდგა ივერი ძენისებრ განასლებული.
დიდების სხივით შემოსილ, მშვიდობით აღვევაებული!...
აღმსედრდი ლაშქრად — ღ იულტვის სულთანნი (**), შემწუნებული,
შირვან, დერბენდი, ჭეავ სამსდვრად, შენის სმლით შემოსახული! (***) —

— ვარსკულავად გვინათს სასე ნათელი,
თუჯალნი სიამის გამომაცენნი,

(*) დავით აღმაშენებელი, რომელიც გამეფდა მამის, ოდესცა საქართველო იუოსრულიად გაოხრებული მამუქიანთაგან.

(**) შამახისის სულთანი გაიზარა შეშინებული მეფის დავითის ვარის მიანსლებითა.

(***) მამის საქართველოს სამსდვარი იუო: ანი, შამახია ღ დერბენდი. (იხილე ქართ. ცხოვრება

სარო-ტანადი, ნახად მრხვეული,
თითნი ნარნარად ბროლის ნათაღნი!

ვითარცა ღმერთა შვენეურების,
ქველმოქმედების, სასიურების,
ვით ტრედი მადლის მშვიდი ღ წუნარი,
ეგრეთ შვენებით მოვალს თ ა მ ა რ ი!

სხივ-ცისკროვანი მისი გვირგვინი,
უჭურავს დიდებას ღ სათნობას;
წინაშე მისსა ძლევა ღ მუხნი
განადიდებენ მისსა მეფობას!

მის ღროშას მოჭსდევს დიდი ო რ ბ ე ლ ი,
შ ო თ ა უკუდავი, ბრძენი ჭ ე ო ნ დ ი დ ი
მხედართმთავარი დიდი მ ს ა რ გ რ მ ე ლ ი
ღ კ ა მ რ ე კ ე ლ ი, ლომებრ გულადი!

თ ა მ ა რ ი ს ღროშა გაშალეს, შეგობა დიდუბეს (*) ლაშქარი:
კანი ფარშებით, თუში სძლით, ფშავსეფსურს ჭშენის აბჯარი,
მკლავით ძლიერით ქართლელი, ვით ცინე-ბურჯი მავარი,
ოსი ფესმარდი, მთიული ბრძოლაში შეუპოვარი!

მესნი ჭსწავლითა ქებული, გპირი იმერი სრდილობით,
ღ მშვილდოსნობით აფხაზი, გურული, მეგრი მკვირცხლობით!...
თ ა მ ა რ ი ჭლოცავს ჯვართთა, ჯარს ამსნეეს გულის-უსუებით;
გული მეფისა სღუა არის, უსამსღუროება წუალობით!...

კალაშქრდენ, მისწუდნენ კარნუსა. (**) ერთის შეტევით მიღეწეს!
ლომებრ მისცვიდნენ სინოზსა, მის ცინე სღუაში გარდაგდეს;
განვლეს არეზი (***) , თავრიზი, ვაფლანქუ გარდაიარეს,
ღ მტვერი გაოსრებისა, ღუთის რისსუად, ეასმინს თავს-დაჭსცეს!

(*) დიდუბეს ეპსდნენ იმ მინდობს. ხადაც ესა არის ნემენცის კოლონია, მუშკაიდის ბაღი ღ მი-
ნდარი ავჭალისაკენ. — დიდუბეში იდგა თამარ მეფის სასახლე, რომელშიაც იყო მეორე მისი ქარწილი.

(**) კარნუ ქალაქია, აწინდელი აზრუმი.

(***) ენ. პასკევიჩის 1827 წელსა სწორეთ ამ გზით განვლო ძლევა-შემოსილის რუსის ვარითა მის-
ნამდის.

(****) ქეოვან დედოფალი.

--დრონი იცუალებენ.... იხილეთ ქეთევან ნასად აღსრდილი (.....)
 მამულისათვის იტანჯვის, სარწმუნოების დამცველი!
 კორც-დაგლეჯილი მანგებით, მკერდსედა ცეცხლ-ანთებული,
 სულის სიმაღლეს გვიმტკიცებს ზეცად დიდებით აღმსვლელი!...

ნათელ-გვირგვინით მოჭსნან კასეთის მსსნელნი გპირები,
 ელისბარ (.), შალვა, ბიძინა, მტარვლისკან დატანჯულები!...
 ტარიგად შესაწირავად მასვილით განგმერილები,
 ღმერთს ავედრებენ მამულსა მათ უკანასკნელ სიტყულები!

— აჭა, ცხრა მძანი, სასელ-განთქმულნი,
 მძანი გულითად შეთვისებულნი;
 ვით წმიდა მსსჭრზლი, ცად შეწირულნი,
 ერთს ქამს, ერთს ომში ერთად დაკლულნი (.....).

— აჭა ერთგული აქილასგარი,
 თაუ-დადებითა შეფისთვის მკუდარი!...
 ჭ შეფის ძალნი ოთხნი სასალნი (.....)
 თითო ერთ ვარად დაფასებულნი!...

— აჭა სჯულისა წიგნითა ვასტანგ სვე-დამწარებული, (.....)
 ჭსწავლისმოუწარე, მფარველი, გონება ამაღლებული!
 უცხოთა ცის ქუჭმ მარტოობს მისი საფლავი ობოლი,
 დაუტირავი ჩუწნთავან, ჩუწნთავსკი დამიწებული!

— აჭა ივერის ნუგემ-დიდება,
 თვისის დროისა გამძვენებული,
 მამაცთა შორის საკვირველება,
 ჰატარა კახი მეფე, ირაკლი! (.....)

წარბ-შეკმუხენილი, კმალ-ველმოწვდენით,
 ვაი მას მტერსა, სად აღჩნდებოდა!
 ერთის შესედვით, მტერთა შემუსრვით,
 ბრძოლა წამსავე გარდაწვდებოდა!

(.) ელისბარ იყო წლოყაშვილი, შალვა ჭ ბიძინა ქსნის-ერისთავნი.

(.....) სერსეულიძის ძენი, განთქმულნი ვაჟგანობითა, დახოცნენ ერთად მარაზდის ომში შირს-შირ მანგანისა.

(.....) ესენი იუწენენ ერთ დროს, გუჯარად: ორბელიანი, ბარათაშვილი, ანდრონიკაშვილი—კუხიანი ჭ ბორტის შვილი მანაბელი. მეფე ირაკლი იტყოდა: «თითო ზაღ ღირს თითო ვარად.»

(.....) მეფე ვასტანგ მარხაა ახტრახანში.

(.....) კახელები ეძახიან მეფე ირაკლის ჰატარა კახად; სიმღერაშიაც მოიხსენებენ: «ბატონი მეფე ირაკლი ჩუწნი ჰატარა კახისა.»

დღენი ამისნი ემსგავსნეს ჩასვენებულსა ბრწუინვით მზეს,
მის შუქი თუძცა გვინათებს, მარამ ველარ ვმზერთ მისს სახეს!
მამული ველარ იხილავს ი რ ა კ ლ ი ს კმაღლსა მღელვარეს,
დიდება ივერიისა მასთან მარსია სამარეს!

— მეფისა დრომით სად მისვალ, ჰე ლ ე ვ ა ნ (*) სუღით ნათულო?
შენ მსოლოდ მამის იმედო, უდროდ მსე-დაბნელებულო!
მსხუტრზლო ბნელისა მტერობის, შეუბრალებით შეჭმულო!...
შეირვა ტასტი მეფისა, რა შთანხუდ საფლავს ლომკულო!

— რა ცეცხლი გაჩნდა გაღმა-მხარს, რა გრგვინვა მოდის ბრძოლისა?
მთლად დაღისტანი მოაწვა გასათხრებლად უჭარღლისა!
ოცდა-რვა დღეა, რა ისმის ხმა ომის შეუწვევტლისა!
გაჭირდა... ცისე მისუსტდა... სად არის კელი მსხნელისა?

— ორასის მხედრით სოლომან, (**) ოთარ ღ რ ა ტ ი შ ვ ი ლ ი,
ნოდარის ძე, ბოსტა (***) და ვით (****) ღ ბ ე ბ უ რ ი შ ვ ი ლ ი,
გაჩნდნენ... დაჰკვილეს... კმაღ ღ კმაღ, შუა გააჩეს ლეკო ძალი,
ღ გამოისხნეს ბრწუინავი კახეთის თვალი უვარელი!

— დიდებულ სახით, გულ-უმიძარი,
ვინ არს, რომ მისგან მტერი იმიშვის?
ჯარის იმედი, მტკიცე საფარი,
მღევა მის დროშას წინა-მოუძღვის!

(*) მეფე ი რ ა კ ლ ი ს შ ვ ლ ი, მაღალ-გონიერი ღ ვაჟკაცი, მეფემ ჩააბარა ამას დიდ-ვაჟკაცობისათვის თავის ბაირადი ღ ორი ათასი გამორჩენილი ვაჟკაცობითა მსედარნი. მეფემ ამისის რჩევით დაადგინა მორიგის ჯარი. (ის ბუტ: საპისკა). ამბობენ ვითომც ლ ე ვ ა ნ მოსწამლა მისმა მეუღლემ. (ნათ. თ. ა. ვ. მის ორბელიანისაგან.)

(**) სოლომან ღ ოთარი იუქნენ შმანი ქვაბულაშვილნი.

(***) მეფე ირაკლის, ძალიან დამარცხებულსა ალანის ზირსე ჭარულებისაგან, დაუდგა დაღალულობით ცხენი. მეფემ სთხოვა ქიზივის მოურავს თამაშ ანდრონიკაშვილს ცხენი ღ მან მოახსენა: «ბატონო, შემომიჯექით ღ ორნივე ერთად მოურჩებით, თორემ მტერი ახლო მოკედევს». «მენც შევარცხვინა ღ შენი ცხენიცა, უპასუსა ბატონმა». ამ დროს მოადგა ემაწვილი კაცი, ჩამოსტა ცხენით ღ მორთვა მეფეს; ღ ამით მეფე მორჩა განსაცდელისაგან. ეს ემაწვილი კაცი იყო ბოსტა, რომლის გვარი მევისაგან გაასწავრუშვილებული ესლაც არიან ბოსტაშვილები.

(****) და ვით იყო ბარათაშვილი.

შენ ხარ, ჭე დ ა ვ ი თ. (*) გმირი, ლომ-გული,
 ვინც იუაჲ მტრისთვის, ვით ცისა რისხუა;
 მარჯვენას გუჲერა სიკუდილის ცელი,
 სადაც შეჭსძახე, მუნ იო მტერთ სრუა!

— ზ ა ქ ა რ ი ა (**) მიწისა მკელი,
 ანაზღუღად მუნ აღინდებოდა,
 სადაცა მტერი გალაღებული,
 მისგან შემუსრვას არ მოულოდა!
 ვითარცა ჭეჲ, მისი დაცემა
 მტერთა ზედ იო, ესრეთ საზარლად,
 სადაც იელუა მახვლმა მისმა,
 მუნ მტრის სიცოცხლე განჭქარდა მსწრაფლად!

— გუნდნი ზ გუნდნი ვაჟკაცთა ჭსჩანან მამულის მფარველნი!
 ზოგნი ა ზ ა ტ ი ს დამხობნი, ზოგნი თ ე მ უ რ ი ს მებრძოლნი!
 აი ა ს ზ ი ნ ძ ი ს გმირები, დირსებით თაუჲან-ცემულნი,
 რომელთ შეჭდებეს მტრის სისხლით მტკუტის ზვირთნი აღუღებულნი.

— აი სამასნი გმირები დ უ შ ე თ ი თ თბილისს მოსულნი,
 მ ე ფ ი ს შეწვენად, ზ მის წინ, მისთვისე შეფიცებულნი;
 „თუ ვაკვიწურება ღმერთი ზ ვერა განჴსდევნეთ მტრისა ძალი,
 „იოს შერცხვენილ, ვინც ჩუჭნგან, შინა წაჴიდეს ცოცხალი!“
 ზ გაღიწერეს ჰირს-ჯუარი.... ვაჟკაცებრ კმალი იმიძულეს....
 ზ შავარდენებრ მიჴარდნენ სზარსთა ურიცხვსა სიმრავლეს!
 შეჭმრეს... გაჭფანკეს.... მარაძა.... ზედ თავიც თუსი დააკლეს!...
 ფიცდი ვაჟკაცთა წმიდა არს.... მათცა სიკუდილით შემოწმეს!...

(*) დავით სარდალი ორბელიანი, განთქმული ვაჟკაცობითა ზ სარდლობითა; ეს იო მიზეზი დიდის გამარჯვებისა აზატ-ხანზე ერევანთან ზ ასწინძის ომშიაცა ოსმალ-ლეკებზე.

(**) ზაქარია ანდრონიკოვი ქიზიუის მოურავი დიდი ვაჟკაცი; ლეკნი ამას ეძახ-დენ მიწის მკელად.

(***) სამასნი არაგველნი მოვიდნენ თბილისს დუშეთიდან აღამაჭმადსანის შემოს-ვლის დროს, შეჭფიცეს მეფეს ზ ერთიც აღარ გამოვიდა ცოცხალი ომიდან. ესენი იუენენ ვასტანგ ბატონი შულის კელ-ქვეით ზ კრწანისის ბალებთან დაისოცნენ. — (ნათქ-ვას. ორბელიანისაგან).

თავ-გაწირულმა გვირობამ ვერა დასძლია შავ-მხვედრი,
 წახდა თბილისი ზე მასთან დაემხო ძველი ივერი!...
 ზე სად დაჰსთხიეს გვიროთ სისხლი, აწ ვჰმხერთ სიამით ბაღთ მწუხანეთ,
 მუნით მოისმის ლხინის ხმა გულ-უსრუნველთა მოღხინეთ!
 ზე მას წმიდასა ალაგსა, თავუჩან-საცემსა ღირსებით,
 გლახ-უმეცრება ფერს-ქეჭმე ჰსთრგუნავს გულითა უგრძობით!...

გვირონო, მამულის მადიდნო, თქუწნა ხართ ჩუწნი დიდება!
 თქუწნთა სახელთა ამაყად წარმოჰსთქუამს შთამამავლობა!
 თქუწნთა საქმეთა მოთხრობით, მოხუცს ცრემლ-მოედინება,
 მსნეობით აღტაცებული ჭაბუკი კბალსა მიჰსწუდება! —

მ ხ ე დ ა რ ნ ი .

გვირონო, მამულის მადიდნო, თქუწნა ხართ ჩუწნი დიდება!
 თქუწნთა სახელთა ამაყად წარმოჰსთქუამს შთამამავლობა!
 თქუწნთა საქმეთა მოთხრობით მოხუცს ცრემლ-მოედინება,
 მსნეობით აღტაცებული ჭაბუკი კბალსა მიჰსწუდება!

ს ა დ დ ე გ რ მ ე ლ ი .

ველმწიფვე ჩუწნო,
 ძლიერო, ბრძენო,
 ნ ი კ ო ლ ო ზ დიდო სულგრძელებითა;
 მსხედარნი შენნი,
 ერთგულნი, მსნენი,
 ვჰსვამთ შენს სადღეგრძოს მოწიწებითა!
 გულნი ივერთა, გუაქუს მსხუტრზლად მზადა, შენდა შესაფერ შესაწირავად;
 საუდარი შენი ჰსდგას გულსა ჩუწნსა, მოვედ მშვიდობის ჩუწნდა საკევეად!
 ძველი ივერი,
 შენი ივერი,
 შენდა მოჰმართავს თუალსა ზე გულსა;
 შენგან მოელის,
 რომ ლამზარს ჰსწავლის
 კულად აღუნთებ ძველად გამქრალსა!
 შენგან მოელის,
 ვით კასაფხულის

უზავილი მზისგან აღმოცენასა!
 განასლებული,
 განათლებული,
 ჭენიქსებო იწუებს აღმა-ფრენასა!
 მტრისა მძლეველსა,
 ჩუქნსა მფარველსა,
 მარჯუქნასა შენსა, განაფრცობ ჩუქნსუე;
 ახლის ცსოურებით
 აღვეუზავილდებით,
 ვითარცა მდელი მზის შარავანდსუ!
 მტერი შემწუნდეს,
 რა მოასლოფდეს
 მსნეობით დაცულს, შენსა სამსლუარსა;
 თ ა მ ა რ ი ს დღენი,
 დიდების დღენი,
 შენ მოუვლინე შენსა ივერსა!...
 ღმერთო კვისძინე,
 მეფეს მოჭფინე,
 მლევა, კურთხევა, მადლი, სეციერ!
 ჩუქნდა დადებად,
 ბედნიერებად,
 მეფე კვიცოცხლე მრავალ-ქამიერ!

მ ს ე დ ა რ ნ ი .

ღმერთო კვისძინე,
 მეფეს მოჭფინე
 მლევა, კურთხევა, მადლი, სეციერ!
 ჩუქნდა დიდებად,
 ბედნიერებად,
 მეფე კვიცოცხლე მრავალ-ქამიერ!
 მრავალ-ქამიერ!
 მრავალ-ქამიერ!

ს ა დ ლ ე გ რ მ ე ლ ო .

ჰე მამულო, სასურველო, ვინ გახსენოს, რომ მის გული
არ ათრთოლდეს სინარულის აღტაცებითა აღუსილი!
ვინ გიხილოს დროსა საშემს, არ დაჭსთხიოს თუხი სისხლი,
არა დაკლას თავი თუხი, შენ დიდებად, ვითა მსხუტრჭლი!

ვინ არ შეგჭსტრფით მას ადგილს, სად, აღგვეხილნეს ზირველ თუალნი?
სად ჰბობოდა მსიარული სიუმაწვილე ნათლად ჩუტნი?
სად გეფარვიდა ნებიურად სვეენა აღურსით მშობლისა,
ღ სად აღგვენთო ზირველად გულს ცეცხლი სიუქარულისა!
სად აწ ნაზისა რხევითა კეკლუცნი, გულის მიმტაცნი,
ტამრად მიდიან ცრემლითა ჩუტნთუხს მხურვალედ მლოცველნი!

სადა შეგჭსნარით, ლაქუარდად, ცისა კამარას მორთულსა,
მასზე მავალსა კელმწიფებრ, მესეს ბრწეინვით განსხივებულსა,
ღამით ვასკლოვანს ფირუსსა, მთოვარით განათებულსა,
სიცოცხლის მოძიფენს ჰაერსა, სუნხელებ შეხავებულსა!

სად მთანი ვინვის გვირგვინით არიან ცადმდე ასულნი,
ღ მდინარენი ზახილით ზვირთის ზვირთებზე მსროლელნი;
უფსკრულნი-ჩახხელებულნი, კლდენი-თუალ-გადუწვდენელნი,
სად მონადირე ჰსდევს ჯიხუსა ზ მის ქუტმ ჰვლენან ღრუბელნი!

სად ველნი, ფერით ზურმუხანი, ნახადა აღმწუანდებიან,
მათზე კასკანით წუარონი, გახარებულნი მორბიან,
მათ სიკამკამეს ეჭავილნი თავ-დახრით განცვიფრდებიან,
გულს მათი ხილვა უხარის, თუალთ კუალად ენატრებიან!

სხუბ საქართველო სად არის, რომელი კუთხე ქუტენისა?
ერი გულადი, ზურადი, მებრძოლი შავის ბედისა!
შავთა დროთ ვერა შეჭსცუალეს მის გული ადამანტისა,
იგივ მსნე, იგივ მღერალი, მოუქარე თავის მიწისა!...

მამულისათუხს ფიალა სავსე ვჭსუათ სიამოვნებით,
ღ იქმნეს აღუჭავებული კეთილ-დღეობით, დიდებით,
იქმნეს მის ქედი აღუჭანილ ცათამდის მეთა მსხეობით,
ღ სიუქარულის მისდამი ვჭსნარობდეთ გულსა აღხნებით!

სოფელი იმად არა დირს, კაცი ნატრობდეს ჟამ გრძელსა,
 თუ ფუჭი მისი სიცოცხლე ვერა რას არგებს მამულსა!
 მის სადიდებლად ჩუქნ შევქნუდეთ უშიძრად ათასს მახვილსა,
 ზ მოვჭკუდეთ, თუ კი სიკუდილით ვადიდებთ მისსა სახელსა!

მ ხ ე დ ა რ ნ ი .

ჰე მამულო, სასურველო, ვინ გახსენოს, რომ მის გული,
 არ ათრთოლდეს სინარულის აღტაცებითა აღქსილი?
 ვინ გინილოს დროსა საშიშს, არ დაჭსთხიოს თვისი სისხლი,
 არა დაკლას თავი თვისი, შენ დიდებად, ვითა მსხუტრზლი!

ს ა დ ლ ე გ რ მ ე ლ ო .

ვაი, ვინცა ეშის ცეცხლით, ჩემებრ გულსა მკუდარად ჰხედვენ....
 მარამ, ჰე შენ მეგობრობავ, შეუბის ვასკუ ლავად აღვკსენ,
 გვინათლე ცხოვრებისა გზა, სედა უჭავილნი მოჭოფინენ,
 ზ განჭვლოთ გულის სიმტკიცით, შენც თანა-მგსაზრად შევკამენ!

რა არის ჩუქნი სიცოცხლე, თუ არა საქმე კეთილი?
 თუ არ აღვადგენთ დაცემულს, არ ვუქმნეთ ნუკემ-მცემელი?
 თუ არა ვჭსდევნით ბოროტსა, მარალის არა ვართ მფარველი?
 სხვის გუნესა თუ არ გუაწუხებს, სხვისა არ გვესმის ტვიფილი?

ამ ჰაზრის გულსა დანერგვით ვჭსდევნიდეთ სულმოკლეობას;
 ვჭსდევნიდეთ ძალას დამჩაკვრელს ზ მისსა უსამართლობას;
 ვჭსდევნიდეთ კაცის წამძილწკელს, უწმინდურს ანგარებას;
 ვჭსდევნიდეთ ეოფელს, რაც უძლის კაცისა სულის ძაღლობას!....

მიეცით ნიჭსა გზა ფართო, თაუქანის-ცემა დირსებას:
 ნიჭს აძლევს ზენა მხოლოდ კაცს ზ არა გუარის-ძულობას!
 კაცი ის არის, ვინც არის ზეგარდმო ძაღლით ცხებული,
 მის მხოლოდ ღუაწლი არს კეთილ, მით მხარე დაძვენებული!...

კმარა მოძღვრობა... დაულით... ვინ იცის სწულ ვინ მოგუჟაკლდეს?
 ნაცუღად ღსინისა, იქნება, ვისმე გვითხრიდენ სამარეს. (*)
 ოს! ვით ძნელ არს მეგობრისთვის, მეგობარსა როს მარსავდეს,
 ანუ სჭურეტდეს საშიშს ალავს, შემწეობას ვერ აძლეუდეს!

მისთვის ეს ჟამი ღსინისა, მოვჰსწევიტოთ, ვითა უჭავილი,
 რომლისა სუნი, სიტურფე, არა არს ჯერეთ გამქრალი!
 სწალის იმედით არ ვჰკარგოთ ეს ჟამი ძალხინებელი,
 თვარა მერწმუნეთ, რომ სწალე სძირად არს მაცთუნებელი!

მეგობრობასა წმიდასა შევჰსწიროთ სრულად რაც გუჟაქუნდეს;
 დაულით მისთვის ფიალა ზ ალთქმა არ გუჟავიწედეს...
 ვიუჭნეთ ცოცხადანი მეგობრად, ზ ვინცა ომში დაუცეს,
 ცრემლნი, კურთხევა მეგობართ თან გავაუოლოთ სამარეს!

მ ს ე დ ა რ ნ ი .

აწვე შევიქცეთ, ჰე მძანო! ვინ იცის სწულ ვინ მოგუჟაკლდეს?
 ნაცუღად ღსინისა, იქნება, ვისმე გვითხრიდენ სამარეს,
 ოს! ვით ძნელ არს მეგობრისთვის, მეგობარსა როს მარსავდეს,
 ანუ სჭურეტდეს საშიშს ალავს, შემწეობას ვერ აძლეუდეს!

ს ა დ დ ე გ რ მ ე ლ ო .

მძანო, ივიწეეთ მცირეს ჟამს მტერი, ომი ზ დიდება,
 მოიგონეთ სიუჭარული, რომლით სიცოცხლე გვიტკება,
 რომლის შუკი აღგუჟამაღლებს, რომლით სული გვინათლდება,
 რომლით კაცი მსუქნიერობს, მაშინ თუთ ღმერთს ემზავსება!

სადა ხარ სიუჭარულის დღევ, ადარა უკმოიქცევი?
 დიმილით შენსა შეერსა, ნუ-თუ ამაოდ ვისურვი?
 გულისა მნათი, ლამხარი, ნუ-თუ ჩემთვისა განჰქარდა?
 ზ ჩემი ბედნიერებაც წასულთა დღეთთან წარვიდა?...

(*) ერევნის ქორშტატში მოჰკლეს სვიმონ ვახნაძე; ჯავანბუღადის ომში ვაბრიელ
 სოლაღაძული, ზ ურდო აბბატის სიხლოეს სვიმონ ჭავჭავაძე, სამნივე მსუქნიერნი ზ
 სავსე კონებითა ემწვიდნი კაცნი. ვაბრიელ იყო დასახატავი ცხენოსანი იმ დროს,
 როდესაც საქართუქლოში იუჭნენ მრავალნი გამოჩენილნი ცხენოსანნი.

გული რა იგრძნობს სიუჩარულს, სიცოცხლეც მაშინ აჭეუვდეს.
 ნეტარ ის ჟამი, როს სატროფო თავსა ჩუქნსა გუაფიწეებდეს:
 მას შევჭსტროფოდეთ, შევხაროდეთ, თავს ველოდეთ, ის გუტანჯავდეს;
 ხან უწყალოდ გულს ვვიკლავდეს, ხან ღმობითა ნუგემ-გუცემდეს!

რა ნახოს კეთილ უგრძნობმან ცროფობისა მხელთა ჭირებთა,
 ვის არ შეესო ემსი გულს, არ ებრძვის გულის წელულებთა?
 მიჭხედეთ ვარდსა, - მაშინ ჭფუნს უმეტეს სუნნელებათა,
 ოდეს ნიაფი შესვებით შეარუეფს მისთა რტოებთა!

სიუჩარულისა ალითა ვის ჩუქნში გული ეწოდეს,
 ჭ სატროფოს სასე მარად ვის სულსა აღბეჭდით თან-ჭსდედეს,
 ამა სოფელსა, მას რაჲ წინა-საბრკელად აღუდგეს?
 გულს სიუჩარულით, კელს ხმალით, რას არა აღასრულებდეს?

მაშ აბა მხანო, გულის სატროფოს-თვს
 ფიალა სავსე შევჭსვათ წეურვილით;
 ვისურვოთ, რომელ მის ცრემლი ჭმუნვის
 გამრეს, ვით ღვინო, ამა ფიალით!

შეებისა დღენი მისთვს არ შეჭსწედეს,
 არ ვნასოთ იგი ჭმუნვისა ღრუბლით;
 ახ! სატროფოს სიღვიის დღე როს აღმოჭსჩნდეს,
 ენა გვემუნჯოს მეტ სისარულით!

ჭე ჩემო ღმერთავ!
 აწ შენ მოგმართავ,
 მისმინო გულად შორით სიტეუხანი:
 ვოფელთ ჩემთ ფიქრთა,
 ჩემთ საუბართა,
 იღუძალ ოხვრათ, სარ შენ საგანი!
 თუ-არა შენსე,
 ვუბნობდე სხუასე.

ბრალი არს ენა ჭ მის როტუხანი!...

ვაი-თუ ჩემმან, უდროდ მავ-ბედმან, აქ განმისაზღურა მეც აღსასრული!
 ვაი-თუ მოვჭკუაე, მეც ობოლ-მწირად, გულს არ დამეცეს სატროფოს ცრემლი!
 არ შესმას მისი ხმა ნუგემისა, სიკუდილისა ჟამის დამარკობელი?
 არა ვემთხვიო, ბავით ძლივ-ცოცხლით, უკანასკნელად მშუქნიერს მის გულს,
 რომ სასე მისი, თუაღათა დახშულმან, თანა-წარვიდო იმიერ სოფელს,
 მუნ სამეგებლად, მუნ სანუგემოდ, ჭ რათა მითვე ვჭსცნა უკუდაება!....

რას გინდ მოგჭკუდე? მაინც შენდამო სულს სიუჟარული თანა წარჭკუება!
 არს უკუდავება სულის დატკობა, რომელს დასასრულ არა ექმნების;
 მამ სახე, სულის დამატკობელი, იმიერ სოფელს არ განკუშორდების,
 ჯ სიუჟარული, სულის მამკენი, სიცოცხლეს-თანა არა დაჭმორების;
 თვარა სიუჟარულს თუ დავჭკარკვიდე, უკუდავებამან მის წილ რა მომცეს?
 უსიუჟარულად სასუფუველი, ვით საპურობილე ჩემთვს შეიქმნეს!....

მ ხ ე დ ა რ ნ ი .

მამ აბა, მმანო, ერთიც სატრფოსთვს,
 ფილა საფსე შევჭსჩათ წუურვილით;
 ვისურვოთ, რომელ მის ცრემლი ჭმუნვის,
 გამძრეს, ვით ღვინო, ამა ფიალით!....

ს ა დ დ ე გ რ მ ე ლ ო .

ცისკარმან აღმოსავლეთი ვარდისა ფერად შეჭლებს,
 ცას სინარული მოჭფინა ჯ ქუჭყანასა შუენება!
 აენტენ ცეცხლის ალეირივ შორს განბნეულნი ღრუბელნი;
 ცა მშუჭნიერობს, ნათლდება.... მასა შეუნატრით მსილველნი!

ილევა ბინდი დამისა, ცაში ვასკულაფნი ჭქრებიან,
 ათასის სმებით ფრინველნი განთიადს მიეკებიან!
 მოჭქრის დილისა ნიაჟიც გულისა მაგრილელებელი,
 ფშვინვა დაიწყეს უჟავილთა ჯ ბაღში ფოთოლთ შრიალი.

ოჰ, რა ლამაზად იღვიძებს ბუნება მიმინებული!
 დაჩუმიდით... უური მიუგდეთ.... არ გესმისთ ჭკალობს ბულებული?
 ი რ ა კ ლ ი ს -თაფაც (*) გამოჩნდა... აჭა მთაც კ ი დ ო ბ ა ნ ი ს ა!... (**)
 აი შევირალა ზანგიცა ჯ ბურჯნი ერევანისა!...

(*) სარდლის ბაღთან ირაკლის თაფაა, მარჯვნივ ზანგისა. ამ კორაზე იღვა შეფუ
 ირაკლი როდესაც დაიმორჩილა ერევანი.
 (**) არარატის მთა.

